

BİR ALTKÜLTÜR OLUŞUMU: MODERN GÖÇEBELİK

Ahmet Şadi ARDATÜRK

Dr. Öğr. Üyesi., İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, ahmet.ardaturk@istun.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1861-5540

Ardatürk, Ahmet Şadi. "Bir Altkültür Oluşumu: Modern Göçebelik". idil, 92 (2022 Nisan): s. 597-606. doi: 10.7816/idil-11-92-11

ÖZ

Obje hangi ölçek ve biçim içerisinde olursa olsun, insanlık tarihi boyunca var olmuş, gelişmiş, değişmiş ve evrilmiştir. Objeler ile kurulan üretimsel ilişki tasarimsal faaliyetin bir sonucudur. Tasarım temelde bir problemin çözümü için üretilen bir çözüm, bir fonksiyon içermektedir. Buna karşın objenin anlamı salt olarak sadece fonksiyondan değil, kullanım varlığı değerinden de gelir. Meta ergonomi, fonksiyon, estetik sorgulamalar içerdiği gibi sembolik yapılarda da var olur. Metada anlam, birikmek ve yığılmak suretiyle kültürü besler, kültürle birleşir. Tasarım bireyle, yaşayışla ve kültürle sürekli ilişki içerisinde. Bu ilişki özünü topluma naklettiği gibi toplumsal olanı da içine alır. Bu noktada kültürel nüve tasarımın özünü oluşturan paradigmalardan biri olarak ele alınır. Altkültür var olan genel yapıdan ayrılıklar gösteren fakat temel bağları koparmayan bir toplumsal ölçektir. Altkültürler yaş, köken, cinsiyet gibi oluşsal sebeplerle var olabildiği gibi; ekonomik değer, zevk, eylem vb. gibi tercihsele sebeplerle de oluşabilir. Kültürle ayrılamaz ilişki içerisinde olan tasarım sadece genel yapı ve kültür ile değil altkültürler ile de yakın ilişkiler kurmalıdır. 21. yüzyıl gerçekliği olarak yeni iletişim teknolojileri altkültürleri mekandan ve zamandan bağımsız hale getirmiştir. Tasarım paradigmaları konvansiyonel veri ile oluşturulduğunda zamanın ruhunun dışında kalmaktadır. Bu bağlamda günümüz gerçekliğinde tasarım anlayışının oluşturulması için zamanımızın kültürel yapısını oluşturan strüktüre göre hareket etmek gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım düşüncesi, tüketim, göçebelik, gezginlik, altkültür, paylaşım

Makale Bilgisi:

Geliş: 22 Şubat 2022

Düzeltilme: 21 Mart 2022

Kabul: 13 Nisan 2022

Giriş

Objeler ile kurulan ilişki insanlık tarihi kadar eski bir konu olup zaman içerisinde sürekli birikmiş, değişmiş, evrilmiştir. Her dönemde ve coğrafyada aynı problemi çözen, aynı işe yarayan farklı objelerin varlığından bahsetmek mümkündür. Bu değişim topografyaya, kültüre, yöresel malzemeye vb. göre değişiklik gösteren öğeler içermektedir. Objelerin var oluşu noktasında doğada var olanın hazır kullanımından öte insan tını ile şekillendirmek suretiyle üretim ve tasarımdan bahsetmek mümkündür. Tasarımsal Objelerin değerleri sadece çözdükleri problemlerle değil, anlam, sembol, içerik ve eylem gibi olgularla da şekillenir. Metada anlam toplumsal olanla şekillenir, toplumla beraber birikir ve kültüre katılır.

Bu noktada tasarım sadece genel yapı için değil, toplumsal ölçekte varoluşun neredeyse her basamağı için bir sağlayıcı olarak ifade edilebilir. Toplumsal varlık ise sadece genel-hakim kültür ile değil bununla beraber altkültürler, baskın kültürler, karşıt kültürler ile de oluşmaktadır. Başka bir deyişle toplumsal ölçeğin tamamının hizmet sağlayıcı olmak noktasında tasarım bütün kültür türleri ile ilişkide olmalıdır.

Bu çalışma altkültür olarak ortaya konan bir gerçekliğin analizini, davranış biçimini, durumunu tartışmaktadır. Tartışma için günümüz gençlerinin bir eylem ve kavram etrafındaki varlıkları analiz edilmiştir. Gözlem, katılımlı gözlem ve görüşme teknikleri ile bilgi toplanmıştır.

Görüşmeler 3 ayrı özellik taşıyan grup ile yapılmıştır. Gruplar birbirlerinden farklı sebep ve geçmişler içeren kişilerden oluşmaktadır. Buna karşın kontrollü test havuzunun oluşturulabilmesi için hepsinin ortak bağlamı doğa ve paylaşım olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, 1. grup profesyonel olarak dağcılık ve doğa sporları ile uğraşan, yüksek irtifa tırmanışları ve uzun doğa yürüyüşleri yapan bu noktada doğada konaklayan, çadırlarda kalan, doğa ile iç içe deneyimler oluşturan kişilerden oluşmaktadır. 2. grup hobi odaklı olarak otostop ve kampçılık eylemlerini benimsemiş (gerek bu noktadan başlayıp hayatını tamamen buna adanmış, gerekse de hobi olarak yapmaya devam eden), yollarda ve doğada sık sık bulunan, paylaşım odaklı eylemleri deneyimlemiş kişilerle yapılmıştır. 3. grup ise ilk iki grubun aksine mecburiyetten doğa da bulunan ve mecburen çadırda yaşayan, istemeyerekte olsa sürekli yollarda olmak zorunda olan mevsimlik tarım işçisi, ırgat gibi kişilerden oluşmaktadır.

Gözlem teknikleri doğa içerisinde gerçekleştirilen organizasyonların ve eylemlerin, doğa ile kurulan ilişkilerin, paylaşım nüvelerinin direkt olarak icra edildiği yerde tarafsızca izlenmesi ve fotoğraflanması sürecini içermektedir. Fotoğraflar daha sonra tekrar incelenerek bilgi üretilmeye çalışılmıştır.

Katılımlı gözlem teknikleri kamp organizasyonlarında, koçluk sisteminin kullanıldığı alanlarda ve otostop eyleminin içerisinde farklı illerde ve farklı kişilerle deneyimlenmiştir. Hem katılımcıların fikirleri ve deneyimleri, hem de katılımlardan elde edilen bireysel deneyim bilgiye dönüştürülmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın tamamı tasarım bilgisi ve tasarımcı bakışı ile hem bütünde hem detayla derinlemesine incelemeyi içermekte olup, kültür ve yaşayış ile ilgili kısımların tasarım ile ilişkileri kurulmaya çalışılmıştır.

21. Yüzyıl gerçekliği olarak yeni iletişim teknolojileri, altkültürleri mekandan ve zamandan bağımsız hale getirmiştir. Tasarım paradigmaları konvansiyonel veri ile oluşturulduğunda zamanın ruhunun dışında kalmaktadır. Bu bağlamda günümüz gerçekliğinde tasarım anlayışının oluşturulması için zamanımızın kültürel yapısını oluşturan strükture göre hareket etmek gerekmektedir. Çalışma nihayetinde, tasarımcının toplumsal gerçekliğe yaklaşımını ve toplumsal nüveyi algılayışını sorgulamak, kültür türleri ile kurduğu iş birliği ve davranış biçimine dikkat çekmektedir.

Modern Göçebelik ve Gezinlik

Toplum içinde bireyleri birleştiren veya bir araya getiren ne olduğu, toplumsal varlığı belirleyen benzerliklerimiz mi yoksa farklılıklarımız mı olduğu soruları uzun yıllardır sosyal bilimlerde, özellikle de sosyoloji disiplini içerisinde tartışılmalı bir konu olarak varlığını sürdürmektedir. Klasik sosyoloji kuramları genellikle toplumu, benzerliklerin, ortaklaşalıkların, kesişen çıkarların ve ortak paydaların, -sıkça kullanılan iki sözcük ile ifade etmek gerekirse- ortak norm ve değerlerin bir birleşimi olarak tanımlar. Toplumsallık; birliktelik, ortaklık ve benzerlik kavramları üzerinden inşa edilir. Toplumsallıkla benzer şekilde kültür kavramı da içerisinde benzerliklerin bir aradalığını, beraberliğini ifade etmek için kullanılır. Mimariden psikolojiye, kimyadan edebiyata her alanda yüzyıllar içerisinde söylemler sürekli yıkılmakta yeniden yapılmakta ya da revize edilmektedir. 19. Yüzyılın büyü 20. Yüzyılın gerçekliğine, 20. Yüzyılın varlığı 21. Yüzyılın yokluğu haline gelmektedir. 21. Yüzyılda artan bir ivme ile gözlemlenen bu değişim hızı, birçok kavramın tekrar ve yeniden sorgulanmasına sebebiyet vermektedir. Bu doğal revizyon süreci içerisinde günümüz koşullarına uygun bir okuma yapıldığında "norm ve değer" içerdiği "benzerlik ve

ortaklaşalık" kavramlarının irdelenmesi, uyum ve beraberlik söyleminin yeniden düşünülmesi yerinde olacaktır.

Modern zaman göçebelerinin eylemlerini (son zamanlarda) sıklıkla gözlemlemekteyiz. Modern zaman göçebeliği, duyurucu mecraların özsel dinamiklerinden bağımsız şekillenen bir değişimin ortak hikâyesidir. Toplumsal olarak ortaya konmaya başlanan, gündelik hayatta sürekli karşımıza çıkan, farklı kesimlerce farklı şekillerde nitelendirilen ancak sonuçta hep aynı noktaya varan, konvansiyonel, tradisyonel ve inovatif kültürün aynı zaman ve mekanda var olduğu, altkültürlerin iç içe şekillendiği bir oluşumdur. Benzer oluşumları altkültürler olarak ifade etmek noktasında, en sade şekliyle Chicago Okulu (ya da daha doğrusu George Herbert Mead ve Everett C. Hughes'u izleyen Neo-Chicago Okulu olarak tanımlayabiliriz), bir bütün olarak toplumdaki daha küçük grupların sembolik normatif yapısına dikkati çekmek için altkültür kavramını kullanır (Jenks, 2007:21). Toplumun aslında bir benzerlikler bütünü olmak yerine farklılıkların bir arada olduğu, içeriğinde çatışmayı da barındırdığı bu nedenle de özünde paradoksal bir kavramın ortaya çıkmasına neden olan bir denklem olarak düşünüldüğü yıllardır süregelen bir tartışmadır. 60'lı yıllardan bu yana artan toplumsal hareketler, kimlik politikaları ve kültürel çalışmalar, kültürün parçalar halinde de araştırılması gerekliliğini ortaya koymuş ve altkültür gruplarının varlığı tartışılmaya başlanmıştır. Paradoksal olarak farklılıkların bir araya getirdiği ortaklaşalıkları ifade etmek için kullanılan altkültürler kavramı, günümüz toplumunda var olan girift ve çok katmanlı yapıyı açıklamak için doğru bir kavramdır. Aslında genelleme kavramından, toplumun genelinden tamamen kopuk olmayan hatta kültürün mikro düzeyde bir araya gelen bireylerce yeniden anlamlandırılması olarak tanımlayabileceğimiz altkültür kavramı tam da bu farklılıklarıyla bir ortaklaşalık oluşturan bireyleri tanımlamak için kullandığımız bir zemini ifade eder. Bu zemin üzerine oluşumlanan/oluşan altkültür, salt bir karşıt kültür olmayı içermez. Ancak entropik olarak bilinç kazanan bir topluluğun; toplumun normatif tavrına, gelenekçi yaptırımlarına, konvansiyonel bağlam ve alışkanlıklarına, atfedilmiş değer yargılarına bir karşıtlığı söz konusu olabilir.

Modern zaman göçebeliği, sosyal medyada çokça karşılaşılan, sıkça duyulan, bireysel ilgi alanından beslenen bir algıda seçicilik durumundan ziyade, zihinlerimize bebek adımlarıyla ancak çok derinden etki eden bir durumdur. İçsel ikelliğimizden gelen, teknolojiyle beslenen, geçmişimizin kendini gelecekte göstermeye başladığı bir oluşum olarak ifade edilebilir.

Endüstrileşmenin başlangıcından bu yana sağlam adımlarla hayatımızı şekillendiren kapitalizm ve para ekonomileri; son elli yılda kendisine karşı çıkan, sistematik olarak başka öneriler ve modeller sunan insanlarla ve topluluklarla karşılaşmıştır. Bu topluluklar süreç boyunca kendi başlarına; kapitalizmin yanında sistematikleşmeye, hali hazırda şekillenmiş olana, insanlığa likidite için biçilmiş olana karşı durabilecek noktalarda öğeler içeren gerçeklikler için çabalamışlardır. Öyle ki, şu anda da toplumumuzda da bu tip bir altkültürün ilk adımlarının yavaş yavaş atılmakta olduğu ifade edilebilir. Lakin bu sefer tepkisellik bir amaç olmaktan çıkmış, ideolojik temellerden sıyrılmış eylemin özü olarak karşımıza çıkmıştır. Başka bir deyişle ideolojilerden değil, durumsallığın kendi özünden var olan bir eylem söz konusudur. Tam da bu durumsallık, olgunun altkültür olarak tanımlanmasını ifade eder. Gordon bu durumu, "ulusal kültür içerisinde; sınıf, etnik köken, bölge ve kırsal bölge veya kent sakinliği, dini inanç gibi öğelere ayrılabilen toplumsal koşulların birleşiminden oluşan, ama bir araya geldiklerinde o kültürdeki birey üzerinde bütüncül bir etkisi olan işlevsel bir bütün oluşturan alt bölüm" şeklinde ifade etmektedir (Gordon, 1947:40). Gerçekliğin salt olarak içinde bulunulan ana göre şekillendiği bu durumsallık özünde, Jean Bauman'ın çalışmasında ortaya koyduğu "gelenek sonrası toplum" (Bauman, 2000:142) kavramına referans etmektedir.

Var olan kapitalist sistem içinde hayatına devam etmeye çalışan bireyler, neredeyse hiçbir şeye maddi olarak güçlerinin yetmemesi, şehir hayatının kısıtlayıcılığı ve zorluğu karşısında yıllar içinde kendi belleklerinde ortak bir farkındalık geliştirmiş ve bu farkındalığa ortak çözümler üretmeye çalışmışlardır.

Bugün şehirlerimizde, özellikle de büyük şehirlerimizde var olan yaşamın zorluğu, pahalılık, vergi gibi durumlar insanları günbegün mecburi olarak tüketici olmaktan uzaklaştırmakta, onları çocukluktan bu yana şekillendirilen zihinleriyle bir çatışmaya sürüklemektedir. Bu zihinsel çatışma, postmodern toplum içerisinde tüketim ile yetişmiş bireyin (Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin dışında), bir alışkanlık olarak tüketmesinden ve bu tüketimin bir davranış biçimi olmuş olmasından gelmektedir. Postmodern toplumda tüketim, nesnelere yanı sıra fikirlerin ve görüngülerin de tüketilmesi anlamına gelmektedir (Baudrillard, 1997:97). Çatışma kişinin içinde bulunduğu gerçekliği reddedene kadar uzayabilen bir durum oluşturmaktadır. Kişilerin bu sıkışmışlıkları var oldukları habitatı yok saymalarına sebebiyet verebilir. Dünya içinde varolma öfenomenolojik olarak tecrübe edilip bilinmesine rağmen ontolojik açıdan uygun olmayan bir yoldan tesfir edildiğinde görünmez olur (Heidegger, 2011:61). Bu noktada söylem tüketiciliğin

uzaklaşmaması gereken bir şey olduğu değildir. Alışılmışın dışına çıkmak noktasında gösterilen direncin ifadesidir. Tam tersine bu çıkmazdaki varoluşun yegane sebebi yine tüketim odaklı davranış biçimine alıştırılmış olmaktır. Tüketim, etkin ve sosyal bir davranış olmanın yanı sıra; bir zorlama, bir ahlak, bir kurum ve bir sosyal değerler sistemidir (Baudrillard, 2015:95).

Bireyler bu kıskaçlar içerisinde günbegün kendinden uzaklaşmakta, varlığını yok saymakta ev-iş arasında sadece nefes alıp vermek durumunda kalmakta ve bu durumsallığı sanal gerçekliklerle doyurmaya çalışmaktadırlar. Toplumda bireyin yalnızlaşması ve bu yolla toplumsal ölçekteki gerçekliğe dikkat çeken Baudrillard, tüm sistemin değiştiğini ve bireyin yapay gerçeklikte kendi kendisinin kölesi haline geldiğini ifade eder (Tükel, 2014:4).

Yoğun mesai saatleri, sürekli çalışma durumu, yol ve trafik dertleri vb. gibi kent hayatının mecburiyetleri kişileri, bin yıllardır filozofların tartıştığı "insan neden var?", "insan olmak nedir?" gibi soruların bütün cevaplarını ve arayışlarını yok saymaya mecbur bırakmaktadır.

Doğada memeli hayvanların hiçbir şey yapmadan zaman geçirdikleri, ilkel toplumlarda günün belirli bir bölümünün grupça, bir bölümünün birey olarak hiçbir eylem icra etmeden geçirdikleri bilinmektedir. Antikite, vatandaşların (köle olmayan vatandaşlar) aşağı diye tabir edilen işleri yapmak ya da tamamen kendileri için ayıracakları zamanlarının olduğu bir toplumdur. Bu durumu Hannah Arendt Marks'ın bakışından şu şekilde anlatmaktadır.

"Serbest zaman kavramında geleneksel olarak σχολη ve otium, yani çalışmaktan ve siyasi yaşamdan daha yüksek amaçlara hasredilmiş bir hayat anlayışı bulunduğu için, devletin de çalışmanın da neredeyse varolmadığı böyle bir toplum düşüncesi Marx'ın tahayyülünde tam da ideal insanlık durumunun bir ifadesi haline bürünmüştür" (Arendt, 2012:35)

Tüketim odaklı kent dinamiklerinde varoluş ve insanın özü gereği gerçekliği arasındaki bu çatışma kendini farklı alanlarda farklı şekillerde ortaya çıkartmış, haliyle farklı sonuçlar oluşturmuştur. Bu noktada aynı veya farklı sebeplerden oluşan farklı sonuçların varlığı, altkültürlerdeki haliyle kültürel yoğunlaşma bölgelerindeki çeşitliliği arttırmıştır. Çeşitliliğin artması ile şekillenen her kaotik var oluşta olduğu gibi, "adaptasyon" kavramı sürecin içerisinde farklı biçimlerde vuku bulmuştur.

Ancak bu çalışma içlerinden bir tanesiyle, bir altkültür oluşturabilecek niteliği ve popülasyonu sağlayan kısmıyla ilgilenmektedir. Birbirlerinden tamamiyle farklı olan alt ve üst kültürel yapılaşmalara dikkat çeken Herbert Gans, bu yapılaşmalarla bağlantılı olarak farklı katmanlarda popüler kültürlerin oluştuğunu söylemektedir (Gans, 2005:20-27). Bu çalışma, sözlük anlamı gereğince "belli bir dönem için geçerli olan hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü" (TDK, 2021) olarak tanımlanan popüler kültürün bir okuması olarak değil, altkültürün bir tasviri olarak ifade edilebilir. Bunun sebebi, içsel olarak var olan aidiyet kavramının yapılan görüşmelerde doğaya atfedildiğinin keşfedilmiş olmasıdır. Saha araştırmasında keşfedilen en temel anahtar kelime "doğa" iken ona eşlik eden ikinci kelime "paylaşım" olmaktadır.

İletişim araçlarının aktif ve yeni kullanım biçimi/alışkanlığı, sosyal medya mecralarının gündelik hayatta baskın rolü ve bunların gücüyle insanların tüketim toplumu içerisinde yalnızlaşması sonucunda kitlesel olarak biçim değiştiren bireysel ve kolektif hafızaların, "paylaşım" kavramı içerisinde bir çıkış yolu ararken doğayı ve paylaşımı kendilerine "daha az yalnız hissetmelerine olanak sağlayan bir çıkış rotası olarak" belledikleri ifade edilebilir. Ve şaşırılmamak gerekir ki bu tepkisel (özlem duyulan) kavram; o kavramın noksanlaştırıcısı olan kent ortamında değil destekleyicisi olan doğada yaşanmak, deneyimlenmek istenmektedir. Ek bir nüve olarak, bireylerin kendi başlarına (maddi anlamda) yetemedikleri birçok şeyin de beraberken paylaşım kavramı altında erişilebilir olduğu ifade edilebilir.

Daha somut bir anlatımla örneklendirmek gerekirse; kendi aracıyla ulaşım sağlayan insanlar yakıt fiyatlarındaki pahalılık sebebiyle araçlarını sosyal medya mecralarında başkalarıyla paylaşabilmektedirler. Aracın paylaşımına açılabilmesi bu durum masrafların beraber karşılanabileceği, üstelik sadece maddi bir paylaşım değil aynı yöne giden insanların ortaklaşa bir anın tasvirini yaşayabileceği, tanışmayan kişilerin tanışır olabileceği, yabancı kişilerin karşılıklı güven ile beraber yol alabileceği, zorlukların birlikte aşılabileceği bir ortaklık durumuna evrilmektedir. Bu durumsallık, var olan güvensiz sosyal koşullar ve korku toplumunun öğrenilmişliklerine rağmen var olmakta, artmakta ve hatta kültürel bir nüve olarak üst üste yığılmaktadır.

Kendi aracı olmayan kişinin yolculuk için ayırdığı meblağları kapital çarklara değil aynı yere giden

başka bir kişiye vermesi durumu (tekillik içinden kolektif varlığa geçmek) ve (aynı belleğin başka bir uzantısı olarak) maddi ihtiyaç/gereklilik/karşılık kavramlarının denklemden çıkartıldığı otostop kültürünün yaygınlaşması durumu bu yığılmanın altkümelerinden birini oluşturmaktadırlar. Bir başka örnek de, karşımıza konaklama durumunda çıkmaktadır. Bir yere veya yöreye giden gezer kişi, barınmak için gerekli olan otel, motel, hostel masraflarından kar etmenin yolunu yine paylaşım kelimesi ile bulmaktadır. Ve durum sadece maddi bir paylaşımdan ziyade yine bir anın, deneyimin paylaşılmasına dönüşmektedir. Paylaşım nüvesi günbegün artmakta, ve artık yaygın hale gelip, gözlemlenebilir boyutlara ulaşmaktadır. Bu nüvelerden bir tanesi de; gidilen gezilen yerde/yörede (yine sosyal medya araçları ile bulunan) hali hazırda o bölgede yaşayan insanlarla kurulan bir ilişki türü olarak "couchsurfing" kavramıdır.

Couchsurfing kavramı henüz Türkçe karşılığı olmasa da gündelik dilde "koç bulmak" olarak ifade edilen (kelime anlamı olarak couch koç ile alakalı olmamakla beraber türkçe okunuştan dolayı bu şekilde anlamlandırılmış), karşılıklı iyi niyete dayalı olan ve gelecekteki yolculukları kapsayan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Herhangi bir "A" kişisi gittiği yerdeki (onu kabul eden, o an müsait olan) herhangi bir "B" kişinin evinde hiçbir maddi karşılığı olmaksızın konaklamakta, yemekte/içmekte, ihtiyaçlarını (çamaşır, banyo vb.) gidermekte ve bu durumu sosyal mecra üzerinden belirli bir sisteme puan-yorum-tanım olarak girmektedir. Aynı platform üzerindeki herkesin görebildiği yorumlarla hem A'nın B'ye hem de B'nin A'ya değerlendirme yapabildiği bir oluşumdur. İlerleyen zamanlarda, A kişisi (daha önce konaklayan pozisyonunda olan) gezisi sonlanıp kendi evine gittiği zaman aynı şekilde başka kişilere ev sahipliği yapmakta, daha önce ev sahipliği yapan B kişisi de başka yerlere gittiğinde başka kişilerin ev sahipliğinden yararlanabilmektedir. Profesyonel olarak bu hizmeti sağlayan sistemler olduğu gibi, sosyal medya platformları üzerinden kurulan özel grup ve sayfalardan da aynı hizmetin sağlandığı görülmektedir. Başka bir deyişle para yerine gezginlik parametresinin karşılıklı iyi niyet ve paylaşım üzerine kurulduğu bu sistem, her kişinin hem alıcı hem verici pozisyonunda bulunmasına imkan sağlayan bir ağ oluşturmaktadır. Daha önemlisi de, görüşme yapılan kişilerden sağlanan nitel veriler; bu paylaşımın, dürüst ve kalıcı arkadaşlıklar kurmaya sebep olduğunu da ortaya koymaktadır.

Bu paylaşım ve doğa nüvelerini; otostopla ulaşım, yol ücretinin paylaşıldığı yolculuklar, koçluk sistemi diye isimlendirilen bu durumlar, ortaklaşa yapılan kamplar, ücretsiz düzenlenen organizasyonlar, sponsorlu dünya turları, imece usulü yapılan düğünler gibi birçok örnekle çeşitlendirebiliriz. Keza öyleki, ana akım medyada da kendine yer bulan bu durum ana haber bültenlerinde bile var olmaya başlamış ve her geçen gün etkisini (ve popülasyonunu) arttırır duruma gelmiştir.

Bu tarz oluşumlarda sıklıkla var olan kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda ve birçok ücretsiz organizasyona dahil olarak, kamp etkinliğine katılarak, araç paylaşımı organizasyonu yaparak (hem katılımcı hem sağlayıcı olarak), koçluk sisteminde bulunarak (hem misafir hem ev sahibi kimliğiyle) hem konuyu derinlemesine inceleme hem de katılımlı gözlem yapma fırsatları yakalanmış, ilgili kültür ve oluşum hakkında ilk kaynaktan bilgi üretme imkanı elde edilmiştir.

Bu katılım kümesini oluşturan örneklerden bir tanesi Bursa'nın Erikli yaylasında yapılan bir kamp organizasyonudur. Organizasyon öncesi birbirini tanımayan yüzlerce insanın girift bir ilişki içerisinde Türkiye'nin dört bir yanından ilgili yere ulaşım ile ilgili nasıl organize oldukları, güzergahları ve imkanları nasıl efektif kullandıkları gözlemlenmiş, araçlı kişilerin rotalarını değiştirmek pahasına yolcu topladıklarına tanıklık edilmiştir.

Kamp bölgesinde ilk dikkat çeken şey, sanki bir savaş alanında ya da afet sonrasında var olan "yardımlaşma isteğinin ve içtenliğinin" varlığıdır. Bu sosyal paylaşım ortamı; birbirini hiç tanımayan, cinsiyet-yaş-dil-ırk farketmeksizin yardımlaşan, birbirinin işi için canla başla uğraşan, birbirlerine yemek ikram eden, eşyalarını paylaşan yüzlerce insanın (tahmini bir rakam olarak bin kişinin üstü) aynı anda, aynı yerde ve aynı zamanı deneyimlediği bir anın tasviri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu paylaşım kendini şehirden, olduğu yerden, var olduğu sistemden bir kaçış noktası içinde tasvir eden insanların zihinleriyle şekillenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ve yapılan araştırmalarda görüşülen bütün katılımcıların bu kaçışa, özellikle doğada olma hali ile cevap buldukları gözlemlenmiştir. Şehirde olmanın verdiği huzursuzluğun ancak doğanın huzuruyla giderilebildiğini düşünen bu kimseler, kendilerini her fırsatta tanımsız organizasyonlar dahilinde doğaya atmakta, yaygın kullanımıyla doğaya kaçmaktadırlar.

Kentleşme sürecinde şehrin kendi organizasyonuna insanın birey olarak ayak uydurması gerektiğini söyleyen Giddens (Giddens, 2012:64-93) sanki bu noktada Gertner ile karşı karşıya kalmış gibidir. Doğaya

duyulan özlemin, doğanın yaratıcılığa olan pozitif etkisinin ve doğanın insan ruhuna dokunan huzurlu donelerinin farkına varan bu insanlar doğayı kendilerine dost bilmiş ve her fırsatta git gide uzaklaştığı şehir hayatından doğaya yönelmişlerdir. Bu yönelimin insanlara; "bir keşfediş, bir uyanış" şeklinde ifade ettikleri görece yeni, alışılmışın dışında ve en önemlisi sanki olması gerekenin bu olduğunu bildikleri bir his vermekte olduğu gözlemlenmiştir.

Bu noktada belkide bakılması gereken bir başka bilim alanı da antropolojidir. Deleuze'ün sıklıkla üstünde durduğu konargöçer olma hali ve Heidegger'in durmadan bahsettiği deneyimin etkisi göz önüne alındığında, (antropolojik veriler ışığında) tür olarak insanın; sadece mecbur olduğu için değil özü gereği göçebe bir varlık olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İnsanın (Homo Sapience-Sapience), bilinen ilk uzak atası Cro-Magnen insanından bu yana (yaklaşık elli bin yıldır) göçebe olarak yaşadığı, yaklaşık olarak M.Ö. 3000 dönemlerinde şehir hayatına (devlet şehirleri) geçiş yaptığı bilinmektedir. Ve belki de, elli bin yıldır DNA'mıza, bilinçaltımıza işlenen bu göçebelik durumu beş bin yıldır henüz kendini tam olarak adapte edememiş ya da bilinçli olarak etmemiş olabilir. Çocukların (henüz salt olarak iç güdülerıyla davranan canlılar olarak) neredeyse tamamının gezmeyi, gezmeye gitmeyi çok sevdiği bilinmektedir. Buna karşın şehirde daha doğrusu sürekli aynı yerde, evinde oturan çocukların huysuzlaştığı da bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla başta yaptığımız önermeye dönecek olursak insan türünün göçebe bir varlık olma niteliğinin, DNA'sına işlenmiş bir kod olarak hormonal etkilere sahip varyasyonlar doğurmakta olduğu ifade edilebilir. Bu noktada "istenilen" ile "yaşanılan", "bilinçli ya da bilinçsizce arzulanan" ile "maruz kalınan", "özlenen" ile "sahip olunan" arasında ciddi bir uçurum görülmektedir. Bu süreç kent hayatında var olma zorunluluğu ile ciddi bir mutsuzluk ve bitmek bilmeyen bir arayışla sonuçlanmaktadır. Bu durumsallık ile belki de en kısa ve öz tanımlamayı "İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme" eserinde David Hume ortaya koymuştur.

"Neredeyim, ya da neyim? Varoluşumu hangi nedenlerden türetirim, ve hangi duruma geri döneceğim? Kimin iyiliğini elde etmeye çalışayım, ve kimin öfkesinden korkmalıyım? Hangi varlıklar kuşatır beni, ve kimin benim üzerimde etkisi ve benim kimin üzerinde etkim vardır? Tüm bu sorularla kafam karıştı, ve kendimi imgelelenebilecek en acıklı durumda, en koyu karanlık tarafından kuşatılmış ve her örgen ve yetinin kullanımından bütünüyle yoksun bırakılmış duymaya başlıyorum." (Hume, 2016:265).

Bu sorgulanma hali ve kaotik hesaplaşmanın, farklı yüzyıllarda aynı şartlara maruz kalan farklı insanların hissettikleri bu dramının, mutsuzluğun kaynağının belki de DNA'mızda var olan bu konargöçer olma halinin, kent hayatında olmayışından kaynaklandığını söylemek yanlış bir önerme olmayacaktır. Elli bin yıldır DNA'mıza işlenen göçebelik kodlarının apartmanlarda/mekanlarda kapalı kalması ve kent yaşamının (metazorik) sosyal dönüşümleri sebebiyle yeni bir oluşum gözlemlenmektedir. Giddens'in da bahsettiği gibi "bu başka bir sistemin var oluşunun başlangıcıdır".

Bu kültürel oluş; doğru avı takip etmekten, yetiştiriciliğe ve kalıcı yerleşime (yerle kurulan ilişkinin değişimine), sanayi devriminden endüstrileşme sonrasında değişmek zorunda kalan yerleşim ilişkilerine, aile yapısı ve mesai saatleri düzenlemelerinden kırsal ve kentsel hafızalar arasında var olan fark ve değişimlerle, bireyler arası iletişimin değişiminden grup dinamiklerinin yeniden biçimlenmesine, teknolojinin araç olmaktan çıkıp amaç olmasından bilgisayar-internet-sosyal medya ve sanal gerçekliğe, robotik üretimlerin hakimiyetinden yapay zekanın farkındalık anına kadar adım adım gelmiş ve günümüzün gerçekliğini ortaya koymuştur. Ve bu oluş tarih boyunca birçok farklı sonuç ve gerçekliğe sebebiyet vermiştir. Günümüzde ise, bu gerçekliğin birçok farklı yansıması mevcut olup, birey bazında iletişim problemlerine (ve haliyle toplumsal iletişim problemlerine), cinsler arası ilişkilerde sevgi-aşk-emek gibi kavramların yok olma noktasına gelmesine, paylaşım ve empati gibi kavramların anlamlarını yitirmesine sebebiyet vermektedir. Blaise Pascal'ın çok öncelerde ifade ettiği gibi; insanoğlu, içinde belirlediği hiçliği ve onu yutmuş sonsuzluğu anlamakta aynı ölçüde beceriksizdir (Eagleman, 2017:77).

İşte bu yüzden olduğu yerde kalmaktan, tüketim toplumu içerisinde zoraki var olmaktan ve şehir hayatının mecburi dinamiklerine ayak uydurmaktan sıkılan, farkındalığı görece artmış insanların, en temel dürtüleriyle kendilerini doğaya açmaları ve bunu bir kaçış olarak isimlendirmeleri hiç de şaşırtıcı değildir. Bu durumda karşımıza çıkan bir diğer oluşum da bireyin, kendi bireyselliğinin toplumsal algıya ve toplumsal normlara uymadığını fark etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Öğrenilmiş olan yaşam modelinden duyulan rahatsızlık (ya da ait hissetmeme/memnuniyetsizlik) neticesinde şekillenen bu (aydınlık) zihin faaliyeti kendini, toplumsal hayata ve gerçekliklere bir tepki olarak ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda var olmak istediği altkültürün diğer öğeleriyle/üyeleriyle buluşana/tanışana kadar kendi habitatında (baskın olana uymayan düşünce tarzı sebebiyle) ötekileştirilen ya da kendi kendine yalnızlaşan bu zihinsel model ve karakter, kendi algısıyla ortak algılar buldukça sahip olduğu farklılığın yanlış değil sadece kendisine

öğretilenden farklı olduğunu kavrayıp tekrar bir şekillenme sürecine girmektedir. Ve DNA'sında, bilinç altında olanı su üstüne çıkartmaktadır.

Modern Zaman Göçbelerini Bir Altkültür Olarak Değerlendirmek

Altkültür kavramı kaçınılmaz bir şekilde toplumsal değişim ve dönüşümlerden etkilendiği gibi teknolojik veya ekonomik gelişmeler gibi bir toplumsal dönüşümün başlangıcını da tetikleyebilmektedir. Altkültürler, bilinç düzeyinde bir farkındalık sonucu oluştuğu gibi farkındalığın oluşumuna da katkıda bulunabilirler. Altkültürler, içerisinden koptuğu kültürel bütünlüğün her zaman karşıtı olmamakla beraber ona alternatif olarak oluşabilir, beraberinde kültürel bütünlüğe de katkıda bulunabilmektedirler. Etrafında toplanan bireyleri birleştiren altkültürün özünü temsil eden nüve, kimi zaman sapkın ve uç olarak, kimi zamansa marjinal, uyumsuz, farklı olarak nitelendirilmiştir. Aynı zamanda altkültürler toplumsal normun dışında olmasına karşın ayırık gözükmeyecek tanımlamalarla da ifade edilebilmektedir. Nitekim altkültürler sıklıkla "öteki" kavramı içerisinde tanımlanmaya itilen bir sürecin içerisinde yer almaktadırlar. Bununla beraber, altkültür içerisindeki bireyler de toplumun genelini olumsuz tanımlamalar dahilinde dışarılama eğiliminde olabilmektedir. Bu dışarılama, toplumsallığın dayatmalarını, genel norm ve kabulleri, inşa edilmiş benlik yapılarını, üstlenilmiş rol ve statüleri, geleneksel değerleri, ekonomik ve toplumsal sınırlamaları reddedişle açığa çıkabilmektedir. Başka bir deyişle bu durumsallık oluş varlığı ve özü gereğince rasyonel bile denilebilen bir hareketin temsilini oluşturur. Ve eylem odaklı ortak algılayış çerçevesinde buluşan bireyler bir altkültür grubu oluşturabilmektedirler.

Aslen temelde bireysel özgürlük inancına, paylaşma ve doğa ile kurulan dolaysız bir ilişkinin tasvirine dayalı olan, ancak makro açıdan incelendiğinde özgürlükçü, ekolojist ve değişik düzeylerde antikapitalist varlıklar içeren bir hareket olarak tanımlanabilecek olan modern zaman göçebeliği, günümüzde bir altkültür oluşturma kaygısı duymadan bu tür bir oluşuma doğru evrilmektedir. Altkültür oluşturma kaygısı içermeme halinin, bireylerin "bireysel bağımsızlık algısı" içerisinde hareket etmesinden kaynaklandığı ifade edilebilir. Diğer bir deyişle bu bireyler tamamen bireysel hareket etme güdüsüyle genellikle tek başına seyahat etmeyi, ya da yalnız yaşamayı tercih eden ancak paylaşılan ortak algı ve fikirler düzeyinde bir altkültür grubunu oluşturan bireyler oldukları söylenebilir. Yani aynı bireyselliği benzer şekilde ortaya koyan toplulukların bireysellikten doğan bir altkültür oluşturduğu ifade edilebilir. Bu noktada var olan ikilem bireysellik ve kolektif oluş arasında kendiliğinden var olan bir örüntüdür. Bireysellik ve toplumsallık arasındaki örüntüyü ifade etmek noktasında ilişkinin özünü oluşturan kavramlardan biri olan "eyleme" bakmak gerekmektedir. Eyleme geçmek ve özgürlüğün eylemsel yansımalarına dahil olmak bir akıl, tercih ve an mevzusudur. Bu noktada anlamak gerekir ki; akıl, aslen bir yeteneğin ya da yetinin ifadesiyle alakasızdır. Akıl kullanım biçimi ve "an" ile girdiği ilişki bağlamında bir zamansal ilerleme içerir, bir süreçtir. Ve nasıl (akıl) metayı oluşturan üretimi gerçek kılıyorsa özgürlüğü ortaya çıkartan hareketi ve gücü de açığa çıkartır. Akıl, var oluş anında sürekli bir tekerrürle geçmiş, şu anı ve geleceği içerir, çoğuldur, çokluk içerir. Aklın çokluğu sınırsız parametreler ile tanımlanan, hem parçada hem bütünde belirsizlikler ve belirlilikler oluşturan bir ilişki mekanizması ortaya koyar. Bu mekanizma usçuluk noktasında bir süreç oluşturur, bir tanım ortaya koyar. Usçu eylem kişiler arası ilişkinin temel dinamiklerinden birini oluşturur. İlişki kurgusu dahilinde usçu eylem bireysel varlıkta, grup varlığında, topluluk varlığında ya da global varlıkta vuku bulabilir. Bu noktada eylem aklın kendinden gelen bir izah ile farklı yollardan aynı eyleme varıp ölçeği önemsenmeksizin ilişki örüntüleri oluşturabilir. Gilles Deleuze ve Felix Guattari'nin de söylediği gibi "hareket etmek, eylemi düşündürmek, insani ilişkiyi kurmaktır" (Deleuze ve Guattari, 1990:19).

Bu bireyler arası ilişkiler genellikle kendilerini, toplumsal olarak kabul gören norm ve değerlerin karşısında tanımlamaktadırlar. Özgür ve açık düşünceli, doğasever, hayvan sever, paylaşımcı ve maceracı özellikleri ön plana çıkan bu bireyler; mekânsal olarak (ufacık) apartman dairelerinde yaşamayı, uzun saatler boyunca (emeklerinin karşılığı olmayan bir maaşla) tüm gün bir iş yerinde çalışmayı, elde ettikleri aylık gelirlerini kira, fatura, vergi, yol ve gıda masraflarına harcadıktan sonra, kent yaşamının hızlı ve yorucu akışı içerisinde kaybolmayı, akşamları eve gelip televizyon karşısında TV şovlarını izleyerek günü sonlandırmayı reddetmekte, bunun yerine eylemin özünü harekette keşfedip doğada ve paylaşımında var etmektedirler.

Birçoğu herhangi bir statü sahibi olmayı, ev sahibi olmayı ya da ömürlük kariyer hedeflerini bir kenara bırakıp hayatlarının geri kalan kısmını doğada, küçük bir kasabada veya yollarda gezgin olarak sürdürmeyi tercih etmekte/hayalini kurmaktadır. Bireyleri buna yönlendiren en büyük etken ise; kapitalizmin kendilerine sunduğu parlak, başarılı, zengin ve hareketli kentsel yaşamın tümüyle bir illüzyon, kariyer hedeflerinde yükselmenin ve mesleki olarak gelişmenin ise bir yanılsama olduğunu düşünmeleridir.

Böyle bir yolu seçmenin bireysel olarak çok farklı sebepleri olabileceği gibi onları (genel olarak) ortak bir paydada buluşturan sosyal ve ekonomik süreçler de olabilmektedir. Belki de idealize edilen yaşam tarzına erişememenin/erişilemeyeceğine kanaat getirmenin yarattığı bir hayal kırıklığı yaşayan bireyler, çözüm

olarak kapitalizmin kendilerine vaat ettiği bu yaşam tarzını dışlayarak bir karşıt tepki geliştirmeyi amaçlamaktadırlar. Toplumsal çözümler, aile kurumunun giderek zayıflaması ve artan bireysel söylemler, kişinin söz konusu ekonomik kriz ortamlarında bağlı bulunduğu geleneksel gruptan kopuşunu hızlandırmakta, normların dışında da olsa kendilerine ait olacak bir gerçekliğin tahayyülünü ortaya çıkartmaktadırlar. Birçoğunun eğitim düzeyinin yüksek olması, her birinin bir okuryazar olarak entelektüel açıdan üretken bireyler olması, teknolojik gelişmeler sonucu (iletişim ağlarının-araç/gereçlerinin gelişmesiyle) enformasyon paylaşımının gittikçe artması, bireylerin hem içinde buldukları koşullar açısından bir farkındalık yaşamalarını hem de kendileriyle benzer görüşte olan diğer kişilerle karşılaşma ve iletişime geçme olanağını kolaylaştırmaktadır.

Sonuçta, ekonomik ve sosyal anlamda her şeyin maddi bir değer karşılığıyla elde edilebildiği bir toplumda, (maddi bir karşılık beklenmeden) paylaşmayı ve sunmayı, para ve türevleri olmadan bir yaşamı idealize etmeyi (ve bu şekilde hayatını sürdürmeyi seçmeyi), az ile yetinmeyi ama yine de sahip olunanı kendisi gibi olanlarla (ya da belki olmayanlarla da) paylaşmayı ortaya koyan modern zaman göçebeleri, bir altkültür oluşumu olarak ifade edilebilir niteliğe gelmektedirler.

İnternette son zamanlarda sıkça karşılaştığımız, işini ve yaşadığı yeri, kurulu düzenini terk edip, kendilerini dünyanın her köşesini gezip görmeyi, hiç tanımadıkları, bilmedikleri kültürleri ve toprakları keşfetmeye adanmış bireyler, yine benzer şekilde işini ve düzenini bırakıp küçük bir köyde mütevazı bir yaşam kurgulamayı ve az parayla, ihtiyaçları minimuma indirgeyerek yaşamayı benimsemiş insanlar ya da işten okuldan kalan tatil zamanlarını farklı şehirleri gezerek, otostop yada araç paylaşımı yoluyla, koç sistemi ile konaklayarak mekan paylaşımını ya da yiyecek paylaşımını sağlayarak yine çok az bir maddi bütçe ile yola çıkan tüm insanlar aslında "modern zaman göçebeleri" diye isimlendirilen altkültür grubunu oluşturmaktadır. Kapitalist sistemin dayattığının aksine bu altkültür oluşumu; çok yerine azı, saklamak yerine paylaşmayı, güvensizlik ve eve sığınma duygusu yerine doğada ve yollarda olmayı, çıkar ilişkilerinin yerine yardımlaşmayı, nefret yerine insanlara, doğaya ve hayvanlara verilen değeri, öldürmek yerine yaşatmayı, tüketmek yerine üretmeyi amaçlayan bir hayat görüşü etrafında toplanan insanlardan söz etmektedir.

Hayal ettiklerini gerçekleştirmeyi amaç edinerek yola çıkanların birçoğu için bu durumun zamanla bir yaşam tarzına dönüştüğü gözlemlenmiştir. Yollarda olma, yersiz yurtsuz olma düşüncesi bu bireyler için paha biçilemez bir özgürlük ve mutluluk alanını ifade etmektedir. Ve yapılan görüşmelerde, bu kişilerin kendilerini (gerek maddi özgürlükleri olsun gerek olmasın) kent hayatında, kapital yapıda (tekrar-yeniden) hayal edemedikleri, bu hayalin kişilere oldukça eğreti geldiği, durumun özü gereğince "sadece maddi kaygı" durumundan çok uzağa evrildiği ve kişilerin kendilerini doğaya ait olarak ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

Sosyolojik olarak bakıldığında her türlü baskı ve denetim sürecinin, beraberinde bir özgürleşme ve bağımsızlaşma hareketini getirdiği (tarih boyunca) söylenebilir. Bu açıdan 80'li ve 90'lı yılların karmaşık politik yapısının, siyasi çatışmaların ve ekonomik krizlerin, kısıtlayıcı söylemlerin, kapitalizmin bireyler üzerinde oluşturduğu ekonomik ve sosyal baskıların kişileri bu baskıdan kurtulmaya yönelik özgürlükçü bireyler haline getirdiği ifade edilebilir. Yani (günümüzde ki yansıması olarak) bir çeşit karşı tepkisellik oluşturmak noktasında insanlar, evlerinde güvende olmaksızın yolda ve özgür olmayı tercih etmektedirler. Bu açıdan modern zaman göçebeliği olarak tanımlanabilecek olan söz konusu altkültür oluşumunun, yukarıda sözü edilen baskıcı ve kaotik sürece karşı bir tepki niteliği ifade ettiği söylenebilmektedir. Henüz yeni bir oluşum olarak değerlendirilebilecek olan bu hareket; kendi yaşam tarzı öğelerini, dilini ve ortak değerlerini oluşturmaya başladığını söylemek mümkündür.

Modern zaman göçebeliği günümüzde sayıları henüz küresel ölçekte kalabalık olmasa da, (ve toplumun geri kalan kısmı tarafınca yaşam tarzları her ne kadar çekici ve hoş karşılanırsa da) oldukça cesur bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Kapitalist/modern kent hayatının her anını ve bütün hedeflerini planlayan, daha kaliteli bir yaşam sürmek umuduyla sürekli kariyer planları yapan, mülk edinmek ve (her ne pahasına olursa olsun) başarılı olmak konusunda obsesif bir tavır sergileyen kentli orta sınıf bireyleri için böyle bir yaşam tarzına katılmak oldukça riskli olarak gözükmekte (ve bir çoğu için ütopyik gelmekte) ama yine de kendini göçebelğe adanmış insanların sayısı günbegün gittikçe artmaktadır. Hatta bu şekilde yaşayan insanların hikâyeleri diğer birçok kişi içinde ilham kaynağı olmakta, altkültürün varlığı birikerek artmaktadır.

Sonuç

Toplumsal gerçeklik ve oluş dahilinde mimarlık ve tasarımın, insanı, yaşayışı, gündelik hayatı ve kültürü; aynı şekilde insanın, kültürün ve yaşayışın da mimariyi ve tasarımı şekillendirdiği ifade edilebilir. Bu oluş kendi özünde çift taraflı bir devinim olarak nüksetmektedir. İki farklı gerçekliğin birbirlerine (yadınmaz) etkileri sürekli bir hareketin dairesel bir biçimi (loop) gibidir. Bu noktada mimarlık ve tasarım alanının toplumsal alandan ayırıştırılamaz nitelikte var olduğu ifade edilebilir. Tasarım sadece teorik anlamda sosyal bilimlerle (ve pozitif bilimlerle) bağ kurmaktan öte, bu teorik nüvenin gerçeklikteki yansıması olarak

pratikte var olanla da mütemadi ve sıkı bir bağ içermelidir. Bu birliktelikte "toplumsal gerçekliklerin değişimi" özenle incelenmesi gereken veriler olarak tasarım parametresi şeklinde ele alınmalıdır.

Değişimin varlığına ayak uydurmayan/uyduramayan her gerçekliğin zaman içerisinde hızla yok olacağı gibi; tasarımın ve tasarımcının da zamana adapte olma yetisiyle hareket etmesi gerekmektedir. Zamanın ruhunu yakalayabilecek tasarımcının sadece (hali hazırda) bilinene ve olana değil; henüz (yeni) var olana, yeni oluşana da ilgi göstermesi, emek harcaması ve hatta toplumdan önce özümsemesi, anlaması, anlamlandırması ve tasarım paradigması olarak ele alması gerekmektedir. Unutmamak gerekir ki, Karl Marks da kapital yapıyı ve bu yapı içerisinde var olan üretim/tüketim dinamiklerini anlamlandırmaya başladığında, bu yapı henüz hayat çizgisinin en başındaydı. Walter Benjamin bu duruma ilişkin yorumlamasında şunları ifade etmiştir; "Marx, girişimlerini onlara tanı değeri kazandıracak bir çizgide yönlendirdi. Kapitalist üretimin temel koşullarına geri döndü ve bu koşulları, gelecekte kapitalizmden daha neler beklenebileceğini gösterecek biçimde sergiledi" (Walter, 2019:51).

Günbegün değişen teknoloji, yeniden yapılanan sosyal, toplumsal varlık (ve iletişim araç gereçlerinin günümüzdeki etkin ve efektif varlıkları), özellikle genç nesillerin eşi benzeri görülmemiş bir adaptasyon yeteneğine ve değişimin her haline (sürekli) ayak uydurabilme kabiliyetine sahip olmaları durumu ortaya çıkartmaktadır. Bu noktada insanlığa ve doğaya hizmet eden biz tasarımcıların bu değişim içerisinde aktif kalabilmesi, süreci tanınması ve yeni süreçler yaratan tasarımları tanımlaması gerekmektedir. Hem topluma hem doğaya karşı sahip olunan sorumlulukların en doğru ve efektif şekilde yerine getirilmesi için zamanın ruhunun özümsemesi, metalara yansıtılması ve kullanıcıların gerçekliğine göre tasarım anlayışının ve tasarımsal düşüncenin revize edilmesi gerekmektedir. Bu gerekliliği ortaya çıkartan; (alışılmışın dışında olsa da) sayıları sürekli artan yeni kültürel gruplar, altkültürler, yeni yaşayış modelleri ve anlayışları olduğu ifade edilebilir. Bu noktada modern zaman göçebeleri bu gruplardan sadece bir tanesini oluşturmakta buna karşın toplumsal özün sürekli hareket halinde ve değişim içerisinde olduğunu bize gösterir pozisyonadadır. Kapital gerçeklikler yerine biricikliğin ve zanaatsal özün önemsendiği, hızlı tüketim yerine dayanıklı ve çevre/insan dostu üretimlerin olduğu, bireyselleştirmek/yalnızlaştırmak yerine paylaşım gayesiyle var olan, maddiyattan öne doğayı/insanı ve geleceği koyan bir tavırla hareket etmek gerekliliği günümüz tasarımcıları olarak bizlerin içinde bulunduğu "an" da hesaplaşması (ve belki de temel öğretileri yeniden ele alması) gereken gerçekliklerdendir.

Kaynaklar

- Arendt, Hannah. *Geçmişle Gelecek Arasında*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.
- Baudrillard, Jean. *Tüketim Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1997.
- Baudrillard, Jean. *Tüketim Toplumu: Söylenceleri/Yapıları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2015.
- Bauman, Zygmunt. *Siyaset Arayışı*. İstanbul: Metis Yayınları, 2000.
- Deleuze, Gilles. ve Guattari, Felix. *Kapitalizm Ve Şizofreni 1 Göçebelimi İncelemesi/Savaş Makinası*. Ankara: Bağlam Yayınları, 1990.
- Eagleman, David. *Incognito – Beynin Gizli Hayatı*. İstanbul: Domingo Yayınevi, 2017.
- Gans, Herbert, J. *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.
- Giddens, Anthony. *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2012.
- Gordon, Milton, Myron. *The Concept of the Sub-Culture and Its Application*. *Social forces*, 26(1), 40-42. 1947
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2011.
- Hume, David. *A Treatise of Human Nature*. İstanbul: İdea Yayınevi, 2016.
- Jenks, Chris. *Altkültür*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2007.
- TDK. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 01.12.2021'de alınmıştır.
- Tükel, İrem. *Tüketimin Yeni Aktörleri: "Y Kuşağı"*. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 1-22. 2014.
- Walter, Benjamin. *Pasajlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.

FORMATION OF A SUB-CULTURE: MODERN NOMADISM

Ahmet Şadi ARDATÜRK

ABSTRACT

Regardless of its scale and form, object has always existed, developed, changed and evolved throughout human history. The productive relationship established with objects is a result of design activities. Design basically includes a solution or a function produced to solve a problem. In contrast, the meaning of object comes not only from its function but also from the value of its use. The commodity exists in symbolic structures as well as in ergonomics, function and aesthetic inquiries. Its meaning feeds and is integrated with culture by accumulating. Design is in a constant relationship with the individual, lifestyle and culture. As this relationship conveys its essence to the society, it also accommodates the social aspect. At this point, the cultural core is considered as one of the paradigms that make up the essence of design. Subculture is a social scale that differs from the current general structure, but does not completely break its fundamental ties. Subcultures can exist for natural reasons such as age, origin, gender, or they can be formed for preferential reasons such as economic value, pleasure, action, etc. Design, which has an inseparable relationship with culture, should establish close relationships not only with the general structure and culture, but also with subcultures. As a 21st century reality, new communication technologies have made subcultures independent of space and time. When design paradigms are created with conventional data, they do not fit in the time. In this context, it is necessary to act in accordance with the structure that constitutes the cultural structure of the present to create the understanding of design in today's reality.

Keywords: Design thinking, consumption, nomadism&wandering, subculture, communion